

S vývojem trestní spravedlnosti, resp. jejího výkonu, v posledních desetiletích silně klesá důvěra v účinnost trestu odnětí svobody a vůbec vězeňského systému jako celku. Tresty nespojené s odnětím svobody, ať již v jakékoli formě, našly své významné místo v trestním zákonodárství a soudní praxi v celé řadě zemí. Tyto formy alternativního řešení trestních věcí, mezi něž spadá i institut probace, překonávají jisté stereotypy spojené s výkonem retributivní justice a nabízejí nové pojetí spravedlnosti, jež nahrazuje nebo alespoň doplňuje některé tradiční, a v určitých případech, i značně rigidní postupy.

Zavedení institutu probace, jako jedné z nejzpůsobilejších forem alternativních trestních opatření, je spojeno s možností účinnějšího zacházení s pachateli z hlediska jejich resocializace i ochrany společnosti. Prosazování prvků probace do českého právního řádu a vytvoření probační služby je reakcí na obecný trend, spočívající v hledání účinnějších prostředků ke kontrole a omezování kriminality. Tento proces není rozhodně uzavřený, naopak právě v posledních letech je pro trestní právo charakteristické nacházet nové formy alternativního řešení trestních věcí, nejlépe s využitím probačních prvků.

Tato problematika je tedy více než aktuální, proto předmětem této práce je zhodnocení právní úpravy institutu probace v českém trestním právu včetně s tím spojených otázek. Rozhodně není účelem této práce celkově obsáhnout problematiku probace ať již v jakékoli jejím významu, neboť se jedná o velmi široké téma významně přesahující oblast práva. Hlavním vodítkem tak bude hledisko právní, jak již ostatně plyne z názvu práce, byť bude v jistých pasážích na místě tyto mantinely přesáhnout např. do problematiky sociální práce, popř. statistiky apod.

Východiskem pro takové hodnocení musí být především základní charakteristika vývoje, podstaty a významu probace a v neposlední řadě taktéž teoretické vymezení tohoto pojmu. Dále se práce zaměří na vymezení pojmu dohled jako nejdůležitějšího prvku probace a na jejich vzájemné srovnání, což je nezbytně důležité pro výběr trestněprávních institutů, které lze označit za instituty probační. Právě rozbor těchto institutů

obsahujících všechny vymezené prvky probace tvoří stěžejní část diplomové práce. Zároveň je nutné zmínit specifika úpravy ve věcech mladistvých a poukázat na rozdíly týkající se institutu probace oproti úpravě ve trestním zákoně.

Zvláštní kapitola je nutné vyhradit pro nástin a zhodnocení úpravy probačních institutů obsažených v návrhu nového trestního zákoníku, neboť se jedná o tak zásadní plánovanou změnu v trestním právu, že ji nelze opominout. Ve spojení s připravovanou rekodifikací trestního práva hmotného je mimo jiné vhodné provést srovnání se zahraniční úpravou probace. Bude provedena komparace se slovenskou úpravou, jež je zvláštní v tom směru, že zde teprve nedávno proběhly rekodifikační změny v trestním právu, a tudíž je zajímavé vysledovat rozdíly mezi současnou úpravou v České republice a naprosto novým přístupem na Slovensku, a potažmo také srovnat s nynějším návrhem českého trestního zákoníku.

Vzhledem k tomu, že probace neexistuje sama o sobě, a k jejímu uplatňování je třeba, aby zde působila specializovaná služba, tedy Probační a mediační služba ČR, nelze ani tuto tematiku opomenout. V rámci kapitoly věnující se této součásti české trestní justice bude na místě zmínit v první řadě organizaci a systematiku služby a část věnovat její činnosti, způsobu práce, jakož i rozdělení její agendy.

Všeobecně bude cílem této práce důsledný rozbor existující právní úpravy vztahující se k probaci za užití zejména analytických metod a současně utváření dílčích závěrů s následnými úvahy de lege ferenda.